

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора економічних наук, професора
Павліхи Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу
Головчанської Вікторії Іванівни
«МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність дослідження теми дослідження

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні в умовах європейської інтеграції, війни внаслідок російської агресії та повоєнного відновлення, актуалізують необхідність перегляду підходів до формування ефективної регіональної політики та посилення ролі транскордонного співробітництва (ТКС) як одного з базових механізмів просторового розвитку. Відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, саме ТКС стає важливим інструментом поглиблення інтеграційних зв'язків, активізації економічної кооперації, розвитку інфраструктурного потенціалу та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку прикордонних територій, що безпосередньо підкреслює актуальність наукового осмислення механізмів його стимулювання.

Необхідність комплексного дослідження механізму ТКС зумовлена низкою чинників. По-перше, транскордонні регіони України відіграють стратегічну роль у процесах європейської інтеграції, слугуючи «контактними зонами» для розвитку економічних, інфраструктурних, інноваційних та гуманітарних зв'язків з державами-членами ЄС. У дисертації слушно наголошено, що саме на цих територіях формуються передумови інтеграції до єдиного економічного простору ЄС та реалізуються ключові можливості співпраці у сферах логістики, освіти, науки, безпеки та екології.

По-друге, в умовах зростання безпекових загроз та масштабних викликів, пов'язаних із поствоєнною відбудовою та необхідністю відновлення економічної спроможності регіонів, ТКС набуває нового змісту. Воно розглядається не лише як інструмент міжнародної співпраці, а як ефективний механізм мобілізації ресурсів, залучення міжнародної технічної допомоги, модернізації інфраструктури, підвищення інституційної стійкості територіальних громад. Авторка дисертації Головчанська Вікторія Іванівна переконливо доводить, що у ситуації дефіциту внутрішніх ресурсів саме доступ до програм ЄС стає критичним для підтримки розвитку прикордонних регіонів України.

По-третє, важливою проблемою, що потребує ґрунтовного наукового аналізу, є недостатня ефективність чинного організаційно-економічного та інституційного механізму функціонування ТКС в Україні. Дисертантка справедливо констатує, що існуюча система управління ТКС є фрагментованою, нормативно недостатньо узгодженою та обмеженою у фінансових можливостях, що знижує результативність реалізації транскордонних проєктів та уповільнює інтеграційні процеси на локальному й регіональному рівнях. Наявність суттєвих бар'єрів – від диспропорцій у правовому полі до інституційної слабкості місцевих громад – формує потребу у виробленні оновленого, адаптивного й європейсько орієнтованого механізму стимулювання ТКС.

По-четверте, особливої актуальності набуває дослідження інструментів фінансового забезпечення транскордонної взаємодії. Авторка ґрунтовно обґрунтовує важливість імплементації сучасних підходів до багаторівневого фінансування, удосконалення механізмів співфінансування проєктів, залучення приватного капіталу, розвитку інституційних форм державно-приватного партнерства та оптимізації використання ресурсів міжнародних програм. Саме фінансова архітектоніка ТКС визначає спроможність громад брати участь у транскордонних ініціативах та реалізовувати проєкти, що відповідають європейським стандартам.

По-п'яте, важливим науковим аспектом є недостатній рівень адаптації європейських практик (ЄОТС, смарт-спеціалізація, транскордонні кластери,

макрорегіональні стратегії) до українського контексту. Суспільна потреба у запровадженні сучасних моделей управління, цифрових інструментів координації, індикативного планування, багаторівневого управління та партнерських мереж посилює значущість дослідження, виконаного здобувачкою.

Таким чином, дисертаційна робота Головчанської В.І. відповідає актуальним потребам розвитку економічної науки. Вона спрямована на вирішення важливої науково-практичної проблеми – формування цілісного, інституційно збалансованого та фінансово стійкого механізму стимулювання транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Комплексність постановки проблеми, її вагомість для регіонального розвитку та імперативність для державної євроінтеграційної політики підтверджують високу актуальність теми дисертації та доцільність її дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційне дослідження органічно вписується у поточні дослідницькі пріоритети, визначені національною та регіональною політикою розвитку, а також відповідає стратегічним орієнтирам європейської інтеграції України. Робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», зокрема у межах двох наукових тем, що відображають пріоритетні напрями розвитку економічної науки та регіональних досліджень.

Дисертація корелює з тематикою НДР «Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства в умовах євроінтеграції» (2019–2023 рр., ДР 0119U101945), у межах якої здійснювалося вивчення інституційних, інвестиційних та організаційно-економічних механізмів адаптації регіонів до інтеграційних процесів. Дисертаційне дослідження продовжує та розширює ці наукові напрацювання, зосереджуючись

на транскордонному вимірі євроінтеграції та на специфіці прикордонних територій, що є одним із провідних напрямів сучасних регіональних студій.

Дисертація пов'язана з виконанням теми «Сучасні виклики розвитку територіальних економічних систем» (2024–2028 рр., ДР 0124U003247), у межах якої особлива увага приділяється формуванню ефективних інструментів просторового розвитку та підвищенню стійкості територіальних громад в умовах економічної турбулентності, безпекових загроз та відбудови. Теоретичні положення й аналітичні результати дисертації повністю відповідають цьому науковому контексту, адже спрямовані на обґрунтування механізмів адаптації прикордонних територій до викликів євроінтеграції, розвитку міжнародної кооперації та залучення зовнішніх ресурсів для місцевого розвитку.

Крім того, дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями стратегічних документів України та Європейського Союзу, які регламентують розвиток транскордонної взаємодії, зокрема: Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, Європейською політикою сусідства, програмою Interreg, державними та регіональними програмами розвитку ТКС. Таким чином, робота не лише відповідає науковим планам університету, але й інтегрується у ширший контекст стратегічних досліджень, пов'язаних із модернізацією механізмів територіального та транскордонного розвитку.

Отже, дисертація Головчанської В.І. має чіткий зв'язок із фундаментальними та прикладними науковими програмами, спрямованими на формування сучасної економічної політики регіонального розвитку в умовах євроінтеграції, що підтверджує її актуальність, прикладну корисність та відповідність науковим пріоритетам вітчизняної економічної науки.

Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Здобувачка продемонструвала високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності, що проявляється у цілісній логіці побудови дисертаційного дослідження, глибокому теоретичному опрацюванні проблематики,

обґрунтованості вибору методів та здатності інтегрувати різні наукові підходи для вирішення складної міждисциплінарної проблеми – формування ефективного механізму стимулювання розвитку транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції України. Обрана дисертанткою методологія є концептуально виваженою та відповідає змісту і завданням дослідження, що ґрунтується на потребі усвідомлення ролі транскордонної взаємодії як інструменту просторового розвитку, мобілізації ресурсів, зміцнення інституційної спроможності та забезпечення інтеграції прикордонних територій до єдиного європейського простору.

Методологічні основи дисертаційного дослідження побудовані на фундаментальних положеннях сучасної економічної теорії, регіоналістики, інституціональної економіки, концепції багаторівневого врядування та теорії просторового розвитку. Вони ґрунтуються на поєднанні загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечило комплексність і системність отриманих результатів. Здобувачка органічно поєднує діалектичний підхід, який дав змогу розкрити динамічну природу механізму ТКС, зі структурно-функціональним аналізом, що використано для оцінки інституційної архітекtonіки транскордонної взаємодії та визначення напрямів її оптимізації. Послідовне застосування методів аналізу та синтезу, індукції та дедукції забезпечило глибоке осмислення теоретичних засад проблеми та логічність переходу від теоретичного блоку до прикладної частини.

Здобувачка продемонструвала вміння працювати з великими обсягами якісних і кількісних даних, що підтверджується застосуванням економіко-статистичних методів для оцінювання фінансових, інвестиційних і соціально-економічних параметрів розвитку прикордонних регіонів, а також використанням актуальних статистичних джерел і матеріалів міжнародних програм. Застосований порівняльний аналіз дозволив авторці здійснити ґрунтовну оцінку європейського досвіду ТКС, виокремити ключові практики ЄС і здійснити їх адаптацію до українського контексту, що свідчить про вміння інтегрувати міждержавні підходи в національну дослідницьку парадигму.

Важливо відзначити, що здобувачка не обмежується традиційними методами, а активно використовує міждисциплінарні підходи, охоплюючи питання економіки, публічного управління, регіональної політики, міжнародних відносин та просторового розвитку. Такий підхід є цілком виправданим, з огляду на складність явища ТКС та його поліструктурний характер. У роботі простежується здатність до узагальнення й синтезу, формування авторських положень, моделей і висновків, що підтверджує не лише володіння методами аналізу, але й уміння застосовувати їх творчо та науково виважено.

Отже, дисертаційна робота демонструє високий рівень методологічної підготовки здобувача, уміння самостійно здійснювати науковий пошук, критично опрацьовувати літературу, здійснювати комплексний аналіз і формулювати теоретичні узагальнення та прикладні висновки. Такий підхід цілком відповідає вимогам, що висуваються до досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка новизни представлених результатів дослідження

Представлене дисертаційне дослідження відзначається значною науковою новизною, що полягає у системному, концептуально виваженому та теоретично обґрунтованому доведенні доцільності формування оновленого механізму стимулювання розвитку транскордонного співробітництва (ТКС) в умовах євроінтеграції України. Новизна дослідження підтверджується як уперше запропонованими авторськими положеннями, моделями й концептами, так і суттєвим удосконаленням існуючих наукових підходів, розвитком категоріального апарату та поглибленням теоретико-методичного підґрунтя сучасної транскордонної політики.

Авторкою уперше у науці сформовано та концептуально аргументовано системну модель механізму стимулювання розвитку ТКС, яка поєднує інституційні, організаційно-економічні та фінансові складові в єдину адаптивну структуру, здатну функціонувати у турбулентному середовищі, обумовленому євроінтеграційними трансформаціями та безпековими ризиками. Запропонована

архітектоніка механізму з використанням принципу «динамічного модульного зв'язку» є науковим нововведенням, що дає змогу інтегрувати інституційний, ресурсний, стратегічний, аналітичний та нормативний модулі в цілісну систему з постійними зворотними зв'язками. Такий підхід виходить за межі традиційних теоретичних конструкцій, у яких механізми ТКС розглядаються фрагментарно, та створює основу для підвищення стійкості транскордонної взаємодії в умовах сучасних викликів.

Суттєво розвинуто методичні підходи до визначення сутності механізму стимулювання розвитку ТКС, який у дисертації обґрунтовано як системну, багаторівневу та багатосуб'єктну конструкцію, що охоплює комплекс інституційних, фінансових, управлінських та організаційно-економічних інструментів, інтегрованих у просторову структуру прикордонних регіонів. Авторське бачення механізму ТКС містить нові концептуальні ознаки: адаптивність, інвестиційну мультиінструментальність, цифрову інтегрованість та інституційну координацію, що розширює рамки існуючих теоретичних підходів до транскордонної взаємодії.

Новим є також обґрунтування концепції ефективності транскордонних програм у контексті участі місцевих громад, їхньої залученості до проектного управління та розширення можливостей співфінансування. Авторка вперше доводить, що ефективність програм ТКС значною мірою зумовлена інституційною активністю громад, рівнем їхнього доступу до зовнішнього грантового фінансування та здатністю інтегрувати локальні інтереси у систему багаторівневого управління. Такий підхід формує новий напрям досліджень, спрямований на поєднання транскордонної політики та інституційної децентралізації.

Важливою науковою новизною є запропонований дисертанткою системний підхід до інтеграції концепції смарт-спеціалізації у сферу ТКС. У роботі вперше представлено механізм використання інструментів смарт-спеціалізації в прикордонних регіонах на основі цифрової діагностики потенціалу, формування інноваційних транскордонних кластерів та узгодження інвестиційних потоків із

пріоритетами регіонального розвитку. Така інтерпретація смарт-спеціалізації розширює її змістовні рамки та відкриває нові можливості для транскордонного партнерства.

Удосконалено класифікацію чинників впливу на ефективність ТКС шляхом включення параметрів воєнного часу, ризик-орієнтованих характеристик інституційного середовища, адаптаційної спроможності громад та впливу геополітичних загроз. Уперше здійснено комплексне поєднання ризикологічного підходу з транскордонною політикою, що має суттєве теоретичне й практичне значення для країн, які перебувають у стані збройного конфлікту чи відновлення.

Розвинено наукові підходи до систематизації європейського досвіду ТКС, доповнивши їх аналізом впливу нової політики згуртованості ЄС, ролі індикативного планування, цифрових платформ співпраці, сучасних моделей ЄОТС та практик підтримки транскордонного підприємництва. Авторка пропонує нові підходи до адаптації цих моделей до українського контексту, що становить вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки та практики регіонального розвитку.

Змістовно вагомим є також запропонований інструментарій організаційно-економічного забезпечення ТКС, що включає створення координаційних рад, цифрових платформ управління проєктами в режимі реального часу, механізми стрес-тестування транскордонних систем, прогнозування результатів на основі штучного інтелекту та моделі страхування від геополітичних ризиків. Такі рішення є принципово новими для української наукової практики та формують інноваційну базу для подальших досліджень і практичної реалізації.

Отже, дисертація містить значну кількість наукових результатів, що мають новаторський характер і засвідчують високий рівень наукової зрілості здобувача. Комплексний, інтегрований характер авторських інновацій дозволяє стверджувати, що робота робить помітний внесок у розвиток теорії та практики транскордонного співробітництва, регіонального розвитку й економічної інтеграції України до ЄС.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні теоретичних положень та прикладних рекомендацій, які можуть бути безпосередньо використані для вдосконалення механізмів організаційно-економічного, інституційного та фінансового забезпечення транскордонного співробітництва в Україні, а також для підвищення ефективності управління розвитком прикордонних регіонів у контексті євроінтеграційних процесів. Запропоновані здобувачкою науково-прикладні рішення мають комплексний характер і спрямовані на практичне вирішення актуальних проблем функціонування ТКС у сучасних умовах.

Розроблена у дисертації модель удосконаленого організаційно-економічного механізму ТКС формує цілісну рамку для прийняття управлінських рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях. Вона дозволяє забезпечити інституційну узгодженість учасників транскордонної взаємодії, підвищити ефективність проектного управління, оптимізувати фінансові потоки та створити стійке середовище для реалізації спільних міжнародних ініціатив. Практичну значущість становлять і рекомендації щодо багаторівневого фінансового забезпечення ТКС, зокрема удосконалення механізмів співфінансування, активізації участі місцевих громад, підвищення їхньої спроможності залучати ресурси міжнародних програм та інших інструментів ЄС.

Важливим практичним результатом є запропонований авторкою підхід до інтеграції концепції смарт-спеціалізації у систему транскордонної взаємодії. Він може бути використаний органами влади та агенціями розвитку для формування інноваційних кластерів, розвитку підприємництва, удосконалення стратегічного планування прикордонних регіонів та підвищення їх конкурентних переваг. Такі рекомендації спрямовані на зміцнення інноваційної спроможності регіонів, розширення партнерської взаємодії та створення нових можливостей для соціально-економічного зростання.

Удосконалений авторкою інструментарій організаційно-економічного забезпечення ТКС, який включає механізми координації, цифровізації управління, індикативного планування, стрес-тестування транскордонних систем та прогнозування ризиків, може бути використаний практиками державного управління й місцевого самоврядування для формування більш стійкої, прозорої та ефективної системи транскордонної взаємодії. Впровадження таких інструментів дозволяє органам влади підвищити якість реалізації транскордонних проєктів, забезпечити ефективну взаємодію із зарубіжними партнерами та оптимізувати використання ресурсів міжнародної технічної допомоги.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Ужгородського національного університету Міністерства освіти і науки України (довідка № 1607/01-14 від 25.05.2025 р.), що сприяє оновленню змісту освітніх програм, підготовці майбутніх економістів і фахівців у сфері регіонального розвитку, формуванню у студентів практичних компетентностей щодо управління транскордонними процесами та реалізації міжнародних проєктів.

Таким чином, практичне значення дисертаційної роботи Головчанської Вікторії Іванівни проявляється у створенні науково обґрунтованого, інституційно збалансованого та прикладно спрямованого інструментарію, який може бути успішно використаний у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, єврорегіональних структур, агенцій регіонального розвитку, а також в освітньому процесі. Це підтверджує високу прикладну цінність роботи та її відповідність сучасним потребам державної регіональної політики та інтеграції України до Європейського Союзу.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується використанням широкої, репрезентативної та різнопланової

інформаційної бази, що включає законодавчі й нормативні акти України, офіційні документи Європейського Союзу, міжнародні угоди та програмні матеріали у сфері транскордонного співробітництва, статистичні дані Державної служби статистики України, Мінрегіону, Державної митної та прикордонної служб, матеріали проєктів Interreg, а також численні наукові публікації українських та зарубіжних дослідників. Використання такої різноманітної джерельної бази забезпечує глибокий, всебічний і об'єктивний аналіз досліджуваної проблематики, що безпосередньо впливає на якість теоретичних узагальнень та обґрунтованість практичних рекомендацій.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається комплексним застосуванням сучасних методів наукового пізнання, органічним поєднанням теоретичного аналізу та емпіричних досліджень, а також системним підходом до вивчення явищ і процесів транскордонного співробітництва. Здобувачка використовує діалектичний метод, структурно-функціональний підхід, методи аналізу та синтезу, порівняльний, економіко-статистичний та експертний аналіз, що забезпечує методологічну коректність проведеного дослідження і створює комплексну основу для формування науково виважених висновків.

Важливим чинником достовірності є внутрішня логічна узгодженість дослідження. Авторка послідовно й аргументовано переходить від теоретичного осмислення природи транскордонної взаємодії та аналізу європейських практик до діагностики інституційних та фінансових проблем функціонування ТКС в Україні, а далі – до формування концептуальних засад удосконалення механізму ТКС. Така логічність структури підтверджує належний рівень обґрунтованості висунутих наукових положень і дозволяє розглядати результати як науково вірогідні та внутрішньо послідовні.

Достовірність отриманих результатів підсилюється використанням реальних статистичних даних щодо соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, динаміки зовнішньоторговельного обороту, інвестиційної активності, фінансових потоків, а також результатами аналізу

фактичних програм, проєктів та інституцій транскордонної співпраці. Це сприяє емпіричній перевірці теоретичних положень і забезпечує об'єктивність зроблених висновків, що особливо важливо в умовах високої динамічності та складності досліджуваного середовища.

Високий ступінь обґрунтованості рекомендацій підтверджується також їх практичною апробацією у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Запропоновані авторкою підходи до вдосконалення механізмів ТКС були впроваджені у роботі Департаменту економічної політики Львівської обласної військової адміністрації (довідка № 1-52/659 від 09.12.2024 р.), Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 02-47/10 від 02.01.2025 р.), Департаменту економічного та регіонального розвитку Закарпатської обласної військової адміністрації (довідка № Г-1/01-09/1 від 27.05.2025 р.). Це свідчить не лише про прикладну значущість розроблених авторкою інструментів, але й про їхню практичну ефективність та відповідність реальним потребам державної регіональної політики.

Отже, сукупність використаних джерел, продуманий вибір методів дослідження, логічна послідовність наукового пошуку, відповідність отриманих результатів емпіричному матеріалу та успішна практична апробація свідчать про високий ступінь достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вони є обґрунтованими, належать здобувачці особисто та повністю відповідають вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка структури та змісту роботи, самостійності її виконання

Структура дисертаційної роботи Головчанської Вікторії Іванівни відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових досліджень та забезпечує логічну послідовність викладення матеріалу й цілісність дослідницького підходу. Робота містить анотації українською й англійською мовами, список опублікованих праць за темою дисертації, вступ, три змістовно

насичені розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Така структура дає змогу повно і всебічно розкрити заявлену наукову проблему, забезпечуючи поступове й аргументоване викладення теоретичних, методологічних та прикладних результатів дослідження.

Кожний розділ дисертації має чітке цільове призначення й змістове навантаження, яке узгоджується з метою та завданнями роботи. Перший розділ присвячено теоретико-методологічним аспектам дослідження транскордонного співробітництва, демонструючи ґрунтовне опрацювання категоріального апарату та історико-інституційної еволюції ТКС. Другий розділ спрямований на поглиблений аналіз сучасного стану інституційного, фінансового та організаційного забезпечення транскордонної взаємодії в Україні, що свідчить про високий рівень аналітичної культури дослідниці, уміння працювати з великими масивами статистичних даних і нормативно-правових документів. Третій розділ акцентує увагу на практичних аспектах удосконалення механізму ТКС, містить авторські підходи, моделі та рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції.

Зміст роботи відзначається системністю, науковою аргументованістю й високим рівнем логічної узгодженості. Дисертантка вдало поєднала теоретичні узагальнення з емпіричними спостереженнями, порівняльним аналізом європейського досвіду, а також із практичними рекомендаціями, що ґрунтуються на комплексному вивченні інституційних і фінансових механізмів транскордонної взаємодії. Стиль викладу відзначається коректністю, точністю використання сучасного понятійно-категоріального апарату та відповідністю академічним стандартам.

Дисертаційна робота виконана самостійно, що підтверджується авторським трактуванням ключових понять і наукових категорій, розробленими моделями організаційно-економічного та фінансового забезпечення ТКС, обґрунтованими підходами до інтеграції смарт-спеціалізації в транскордонні процеси, а також низкою практичних рекомендацій, які мають елементи наукової

новизни. Самостійний характер дослідження підтверджується також широким використанням власних аналітичних розробок здобувачки, результатів систематизації нормативної бази та інституційного середовища, а також успішною апробацією отриманих результатів у наукових публікаціях і практичній діяльності органів влади.

Таким чином, дисертаційна робота Головчанської Вікторії Іванівни характеризується високим рівнем структурованості, науковою цінністю та методологічною цілісністю. Логічна побудова, глибина аналізу, аргументованість результатів та очевидна самостійність їх отримання свідчать про належний рівень підготовки здобувачки й відповідність роботи вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Результати перевірки дисертаційної роботи та пов'язаних публікацій свідчать про відсутність академічного плагіату, фабрикацій чи фальсифікацій. У роботі представлені виключно результати досліджень, проведених здобувачем, що підкреслює її самостійність і наукову доброчесність.

Всі використані джерела, включаючи наукові публікації, нормативні акти, статистичні дані та інші матеріали, належним чином процитовані з відповідними бібліографічними посиланнями. Це забезпечує високий рівень наукової етики і підтверджує дотримання академічних стандартів у роботі.

Таким чином, дисертаційна робота повністю відповідає вимогам академічної доброчесності, демонструючи чесність і прозорість у представленні наукових результатів та дотримання етичних норм у науковій діяльності.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

Основні результати дисертаційного дослідження Головчанської Вікторії Іванівни отримали належне наукове висвітлення та широку апробацію у фаховому середовищі, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. За темою дисертації здобувачкою опубліковано 8 наукових праць, серед яких 5 статей – у фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, що підтверджує високий рівень наукової якості отриманих результатів та їх визнання науковою спільнотою. Ще 3 публікації представлено у матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій, що засвідчує активну наукову діяльність здобувачки та системність апробації теоретичних і прикладних напрацювань.

Загальний обсяг наукових публікацій становить 3,94 друкованих аркуша, з яких 3,90 друкованих аркуша належать особисто здобувачці. Це свідчить про вагомий особистий внесок Головчанської В.І. у розроблення теоретичних положень, проведення емпіричних досліджень, формування висновків та підготовку практичних рекомендацій. У роботах, підготовлених у співавторстві, здобувачка забезпечила провідну участь у створенні ключових елементів наукових результатів, що відображено у відповідних позначеннях у дисертації.

Важливим показником наукової зрілості здобувачки є апробація результатів дослідження на 6 науково-практичних конференціях різного рівня, що значно підвищує рівень достовірності та верифікованості отриманих висновків. Зокрема, основні положення дисертації були представлені на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Модернізація фінансово-кредитної стратегії розвитку регіону та громади»; 6th International Scientific Conference “Information and Innovation Technologies in the XXI Century” (19–20 September 2023, Katowice); IX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти» (4 грудня 2024 року, м. Ужгород); VI

Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства» (10–11 жовтня 2024 року, м. Львів). Участь у таких заходах дозволила здобувачці отримати фахові зауваження та рекомендації, які були враховані у змісті дисертації, що свідчить про її відкритість до наукової дискусії та здатність до критичного вдосконалення власних результатів.

Опубліковані праці відображають повноту змісту дисертаційної роботи, охоплюючи теоретико-методологічні засади транскордонного співробітництва, аналіз його сучасного інституційного й фінансового забезпечення, обґрунтування структури удосконаленого механізму стимулювання ТКС та розроблення прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності транскордонної взаємодії. Це підтверджує, що здобувачка забезпечила достатню повноту оприлюднення результатів дисертації в рецензованих наукових виданнях і на наукових форумах.

Отже, кількість наукових публікацій, їх якісний рівень, належна апробація результатів на конференціях різного рівня та значний особистий внесок здобувачки у виконання дослідження повністю відповідають вимогам МОН України щодо дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Попри високий науковий рівень виконаної дисертаційної роботи, її логічну послідовність, методологічну цілісність та значний обсяг отриманих результатів, окремі положення дослідження відкривають перспективи для подальшої наукової дискусії та потребують більш докладного теоретичного або емпіричного обґрунтування. Серед найбільш дискусійних моментів варто виокремити такі:

- 1. Питання інституційної асиметрії між суб'єктами транскордонного співробітництва потребує глибшої диференціації та структурного аналізу. У роботі слушно наголошено на різному рівні інституційної спроможності*

українських територіальних громад і їхніх європейських партнерів, проте глибинна природа цієї асиметрії залишилася недостатньо розкрита. Вимагає розширення ширший аналіз причин таких диспропорцій, їх типологія, вплив на якість реалізації спільних проєктів та на ефективність механізмів ТКС загалом. Зокрема, доцільно деталізувати, наскільки інституційні обмеження українських громад є наслідком нестачі ресурсів, кадрової недостатності, нерозвиненості управлінських процедур чи відмінностей у правових режимах. Розкриття цих аспектів поглибило б практичну цінність дисертації та дозволило б сформулювати більш адресні механізми їх подолання.

2. Вплив воєнних чинників на трансформацію ТКС представлено загальними положеннями, хоча ця проблематика потребує ширшого і структурно-системного аналізу. Авторка слушно підкреслює, що збройна агресія проти України суттєво змінила параметри і пріоритети транскордонної взаємодії, проте конкретні механізми такого впливу подані стисло. Недостатньо деталізовано, як саме військово-політичні ризики змінюють логістику транскордонних потоків, доступ до міжнародних програм фінансування, регіональні інвестиційні стратегії, поведінкові моделі партнерів з ЄС та здатність громад до участі у проєктній діяльності. Більш глибоке опрацювання цієї проблематики дозволило б сформулювати цілісну концепцію «кризової» або «воєнної» адаптації механізму ТКС, що особливо актуально для сучасної України.

3. Інтеграція цифрових інструментів управління транскордонною взаємодією потребує розширеної методологічної конкретизації. Хоча у дисертації обґрунтовано важливість цифровізації процесів ТКС (платформи управління проєктами, інтерактивні бази партнерів, інструменти моніторингу), технологічна архітектура цих інструментів залишається окресленою переважно на концептуальному рівні. Доцільним виглядало б подати докладніший опис алгоритмів, функціональних модулів, етапів інтеграції цифрових рішень у роботу органів влади та транскордонних інститутів. Це

дозволило б підвищити прикладну цінність рекомендацій і посилити практичну імплементаційну складову роботи.

4. *Методичний підхід до оцінювання ефективності транскордонного співробітництва у контексті смарт-спеціалізації потребує подальшої кількісної конкретизації.* Авторка пропонує цікаві й науково значущі теоретичні підходи до інтеграції смарт-спеціалізації в ТКС, однак інструментарій оцінки результативності таких інновацій поки що виглядає недостатньо деталізованим. Зокрема, вимагало б уточнення питання формування системи кількісних показників, що дозволяють виміряти рівень інноваційної активності, динаміку транскордонних кластерів, економічні ефекти спеціалізації та якість міжрегіональної кооперації. Розроблення такої системи індикаторів зміцнило б методологічний блок дисертації і забезпечило б можливості практичного моніторингу ефективності реалізації політики смарт-спеціалізації у транскордонних регіонах.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Головчанської Вікторії Іванівни «Механізм стимулювання розвитку транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції» є цілісним, завершеним і науково обґрунтованим дослідженням, у якому послідовно, логічно та глибоко розкрито комплекс теоретичних, методологічних та практичних аспектів розвитку транскордонної взаємодії України з країнами Європейського Союзу. У роботі вирішено важливу наукову проблему – обґрунтовано концептуальні засади формування та функціонування інституційно і фінансово збалансованого механізму стимулювання транскордонного співробітництва, що становить вагомий внесок у розвиток економічної науки, регіоналістики та прикладних досліджень у сфері європейської інтеграції.

Отримані результати поглиблюють і розширюють сучасні наукові уявлення про зміст, структуру та інструментарій транскордонного співробітництва, розкривають його роль у посиленні конкурентоспроможності

прикордонних територій, формуванні інституційної спроможності громад, удосконаленні фінансових механізмів та забезпеченні ефективного залучення міжнародної технічної допомоги. Запропонований авторкою удосконалений механізм стимулювання ТКС має значну практичну цінність, оскільки охоплює комплекс рекомендацій щодо оптимізації управління транскордонними процесами, інтеграції інноваційних інструментів, застосування концепції смарт-спеціалізації, цифровізації та зміцнення партнерських мереж між регіонами.

Робота виконана на високому науково-методичному рівні, характеризується логічною структурованістю, послідовністю викладу, широтою охоплення досліджуваної проблематики та глибоким аналізом теоретичних і практичних аспектів розвитку транскордонного співробітництва. Дисертація містить наукову новизну, підтверджену низкою вперше сформульованих положень, а також елементами удосконалення і розвитку існуючих концепцій, що засвідчує здатність здобувачки до самостійного наукового пошуку. Практичне значення результатів роботи підтверджено їх впровадженням у діяльність органів влади трьох областей України та у навчальний процес ЗВО, що свідчить про їх високу актуальність та прикладний потенціал.

Наукові публікації автора повною мірою відображають зміст дисертаційного дослідження, засвідчують системність апробації результатів та відповідність роботи вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Таким чином, на підставі всебічного аналізу дисертаційної роботи Головчанської Вікторії Іванівни можна зробити висновок, що дисертація «Механізм стимулювання розвитку транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами). Авторка, Головчанська Вікторія Іванівна, заслуговує на присудження наукового

ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка.

Опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри підприємництва,

торгівлі та логістики

Луцького національного технічного університету

Наталія ПАВЛІХА

